

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на **Яна Петева Миновска**
за присъждане на образователната и научна степен “ДОКТОР”,
Национална художествена академия,
Катедра “Психология на изкуството, художествено образование и
общообразователни дисциплини”

тема на дисертацията:

ПСИХОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ОКУЛТИЗМА В ТВОРЧЕСТВОТО НА КАНДИНСКИ

от **доц. д-р Дарина Григорова Григорова**,
Исторически факултет на СУ “Св. Климент Охридски”

Темата на дисертацията представя окултните следи в творчеството на Василий Кандински като част от символическия мистицизъм на Сребърния век в Русия, разтърсван от катастрофични декадентски настроения и в този смисъл изборът на Яна Миновска да подходи от гледна точка на психологическите аспекти, или “менталната динамика на века” /с. 5/, е много точен, макар и смел изследователски риск.

Подходът с основание е хронологичен, защото Кандински следва логиката на напрежението на предвоенната епоха, а оттук и стилът на авторката – историческият разказ, което дава определена академична свобода на работата. Доколко психоаналитичният език /с. 7/ е най-подходящ за разбулване на тайната на символиката на абстракциониста Кандински е спорно, но това е избор на Яна Миновска, чието авторско право го легитимира.

Интердисциплинарният изследователски анализ представлява един от приносните моменти в дисертацията на Яна Миновска, която се опитва да разкрие своята позиция, донякъде предоверяваща се на “мистичната роля” в “изкуствоведската война” за окултното в абстрактното изкуство /17–18/.

Понятийният апарат на дисертацията е разработен съвместно, фиксирано е авторското разбиране на термините “окултизъм”, “мистицизъм”, “езотерика”, “трансперсонални преживявания”, “метафизичен окултизъм”, “апокалиптизъм”, “теософия” и “антопософия”, “руски космизъм”, всички, свързани със “Синия конник” на Кандински. Структурата на работата е увод, шест глави, заключение и литература (203 заглавия на български, руски и английски език) с приложения (репродукции и таблици).

По специфичен начин Яна Миновска разглежда прехода между двете столетия чрез “психологическите общества”, спиритуализма, допълващото разминаване на Юнг от Фройд, метафизиката на подсъзнателното и своеобразната рационализация на сънищата, сведени до архетипни символи, независещи от епоха или религия, което отправя един леко липсващ мисловен нюанс в дисертацията, а именно – антихристиянското рисуване на човешкия образ като “човекобог”, отказващ да бъде “богочовек”.

Яна Миновска маркира като “ново християнско движение” Д. Мережковски, М. Булгаков и Н. Бердяев /с. 40/ – сред тримата обаче само Николай Бердяев е верен на християнската историософия на Владимир Соловьов, макар и търсещ “бялото” християнство като развитие на модерната епоха, обобщена правилно като опит или даже покушение за “етическа деградация на религията” /с. 42/.

Специфичен е интересът на Яна Миновска през богословския филтър на Андрей Кураев към Николай Ръорих и Елена Блаватская, чиито доктрини или реалности (“блататска реалност”, с. 49) са повлияли силно на Василий Кандински, за когото конкретното изследване започва с трета глава през наследствения му шаманизъм. Авторката систематизира прецизно всички архаични магически символи в ранните му художествени образи.

Интересен извод на Яна Миновска е, че Василий Кандински е орисан да бъде мост между символизма и авангардизма /с. 81/, което по-скоро е не толкова “мост”, колкото сплав, защото съчетанието при него на мистическия метафизичен символизъм от Сребърния век се влива във формите и цветовете на авангардизма, и не изчезва, не се преобразява, остава следа, руският авангардизъм е по своему романтичен. Оттук и вътрешната логика на глава четвърта: “Личен символизъм”, която показва рицарската тяга на кандинската символика, подчинена на законите на цветовете по канона на източната философия и естетика.

Може би в дисертацията е рязко казано, че Николай Бердяев вижда спасение в социализма /с. 101/, тъй като въпреки известните си симпатии и своеобразен ранен социалистически, ляв, период, има един непоклатим детайл, който опровергава опонентите му, обвиняващи го в социализъм, а именно – спасението може да бъде чрез Христа, чрез богочовека, свръхчовекът на Бердяев, симпатизиращ на Ницше, е християнинът, за разлика от Ницше. Докато обратно, социализмът и комунизмът според Бердяев са извратена конструкция на Маркс за рай на земята, като богоизбраните в случая са пролетариите (богоизбрана класа на мястото на богоизбран народ).

Интересни са наблюденията на Яна Миновска за апокалиптичното и есхатологичното в “скритата символика” на Кандински в глава пета. Доколко обаче “духовната революция” в *la fin du siecle* е “духовна” е спорен въпрос, но не в изкуството, където Яна Миновска е показала всички ключови образи, колкото историософски, което вече е индивидуално за всеки, и читателят сам избира, в това отношения авторката не се натрапва, а дава разнообразието от историографски и философски гледни точки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертацията на Яна Петева Миновска е разработена професионално, със силно лично присъствие, отговаря напълно на всички изисквания за докторантски труд с изследователски приноси, постигнати научни цели. Всичко това ми дава основание да препоръчам на уважаемото НАУЧНО ЖУРИ да гласува на Яна Петева Миновска образователната и научна степен “ДОКТОР”.

София, 14 март 2016 г.

ЧЛЕН НА ЖУРИ:

доц. д-р Дарина Григорова